Borçlar Hukuku Ders Notları

Ekonomihukuk.com

5.2.2017

Notun güncel hali için ekonomihukuk.com adresini ziyaret ediniz.

Dersin sorularını http://ekonomihukuk.com/borclar-hukuku linkinde bulabilirsiniz.

Notun veya notun bir bölümünün başka sitelerde izinsiz paylaşılması yasaktır.

EKONOMİHUKUK.COM

[Belgenin özetini buraya yazın. Özet, genellikle belgenin içeriği hakkında kısa bir bilgidir. Belgenin özetini buraya yazın. Özet, genellikle belgenin içeriği hakkında kısa bir bilgidir.]

Borçlar Hukuku Giriş

Borçlar Hukuku bireyle diğer bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir hukuk dalı olması nedeniyle "özel hukuk" türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Taraflar arasında uygulanan bir eşitlik ve genellik söz konusudur.

Borçlar hukukuna hâkim olan temel ilkeler

- İrade özgürlüğü ilkesi
- Nispilik ilkesi
- Dürüstlük ilkesi
- Kusurlu sorumluluk ilkesi
- Karşılıklılık (ivazlılık) ilkesi
- Borçlunun ikametinde ifa ilkesi
- Kişilerim aleyhine borç ilişkisi kurulamaması ilkesi

İrade Özgürlüğü İlkesi: kişilerin kendi lehine haklar be aleyhine borçlar yaratabilmesidir. Kendi içinde üç alt ilkeyi barındırmaktadır.

Sözleşme özgürlüğü: kişinin sözleşme yapıp yapmamakta, yapacaksa kiminle yapacağını seçebilmesi ve bu sözleşmenin tipini ve içeriğini dilediği gibi belirleyebilmesinde ve de sözleşmeyi değiştirip sona erdirebilmesinde serbest olması gerektiğine ilişkin ilkedir.

Bu ilkenin "sözleşme yapma mecburiyeti" adı verilen önemli bir istisnası mevcuttur.Kamu hizmeti görmekte olan kamu kurum ve kuruluşları kendilerine talepte bulunan kişilerle sözleşme yapmak zorundadır.

Eşitlik İlkesi: Borç ilişkisinin tarafları olan alacaklı ve borçludan hiçbiri kanun tarafından diğeri karşısında bir üstünlüğe sahip kılınmamıştır.Ancak sosyal ve ekonomik anlamda zayıf olan tarafı korumak ve böylece taraflar arasındaki ilişkiyi dengede tutabilmek adına düzenlemeler yapılarak istisnalarda yaratılabilmektedir.Tüketiciyi korumak, işçi lehine yorum yapmak örnek gösterilebilir ve de genel işlem koşullarını bu çerçevede değerlendirmek mümkündür.

Şekil Serbestisi İlkesi: Kanuna göre; " Sözleşmenin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe hiçbir şekle tabi değildir." Bu sebeple taraflar sözleşmeyi ister adi sözlü, ister adi yazılı veya resmi yazılı şekilde yapabilirler.Bu ilkenin de ispat şekli ve geçerlilik şekline tabi sözleşmeler istisnalarıdır.

Nispilik İlkesi: sözleşme kural olarak onu yapan tarafları bağlar, üçüncü kişileri etkilemez.Ancak kuvvetlendirilmiş nispi haklar ve üçüncü kişi yararına sözleşmeler bu ilkenin çok önemli istisnalarındandır.

Dürüstlük ilkesi: Tarafların sözleşme öncesinde , sözleşme sırasında ve sözleşme sonrasında birbirlerine karşı dürüst bir kişi olarak hareket etmekle yükümlü olduklarına dair ilkedir.Yan yükümlülüklerde de dürüstlük kuralı önemli rol oynamaktadır.

Kusurlu sorumluluk ilkesi: Tarafların, sözleşmeye aykırı davranması halinde ya da haksız fiil sonucu diğer taraf zarar görmüş olabilir.Bu zararın karşılanması tazminatla mümkündür ve tazminat sorumluluğu için kişinin kusurlu davranışının varlığı aranmaktadır.Bu ilkenin de "kusursuz sorumluluk halleri" olarak adlandırılan önemli istisnaları vardır.Ev başkanlarının sorumluluğu,adam çalıştıranların

EKONOMİHUKUK.COM

sorumluluğu,motorlu araç işletenlerin sorumluluğu,hayvan idare edenlerin sorumluluğu,bina ve yapı eseri sahiplerinin sorumluluğu bu istisnalara örnek verilebilir.

İvazlılık (karşılıklılık) İlkesi: sözleşmeler kural olarak, karşılıklı borç doğururlar yani taraflar birbirine karşı edimle yükümlüdürler.Örneğin bir satış sözleşmesinde satıcı sattığı eşyayı teslim etmekle; alıcı tarafta buna karşılık bedelini ödemek borcu ile yükümlüdür.Fakat tek taraflı hukuki işlemler (vasiyetname,vakıf kurma gibi) ve de iki taraflı olmakla birlikte sadece bir tarafa borç yükleyen (bağışlama gibi) sözleşmeler de bulunmaktadır.Bu tip sözleşmeler de bu ilkenin istisnalarını oluşturmaktadır.

Borçlunun ikametgahında ifa ilkesi: Kanuna göre " Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerime göre belirlenir."Aksine bir anlaşma yok ise;

- Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde
- Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sıradaki borç konusunun bulunduğu yerde
- Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir.

Üçüncü kişilerin aleyhine borç ilişkisi kurulamaması ilkesi: Borç altına girecek kişinin özgür iradesinin varlığının aranıyor olmasının sonucu olarak üçüncü kişiler herhangi bir irade açıklamasında bulunmaksızın başkalarınca yapılan bir sözleşme gereği borç altıma sokulamazlar.

Borçlar Hukukunun Tarafları ve Konusu

Borç ilişkisinin unsurları

- Alacaklı
- Borçlu
- Edim

A. Edim: Bir borç ilişkisinde tarafların yerine getirmekle yükümlü olduğu davranış biçimidir.

Konularına göre edimler;

Olumlu Edim :borçlunun edimi yapmak veya vermek şeklinde ise bu edim türü olumlu edimdir.Satıcının malı vermesi, alıcının parayı vermesi gibi.

Olumsuz Edim : bu tür edimler yapmamak ,vermemek şeklindeki edimlerdir.Kapalı mekanda sigara içilmemesi, işçinin işverenle rekabet etmemesi gibi.

Şahsi Edim : edimi bizzat borçlunun kendi fiili ile yerine getirmesi şeklindeki edimlerdir.Doktorun ameliyat etmesi örnek verilebilir.

Maddi Edim : borçlunun edimi malvarlığı ile ifa edeceği edimdir.

Sürelerine Göre Edimler;

Ani Edimler: borçlunun bir veya birden çok hareketle bir defada yerine getirdiği edimlerdir.

Sürekli Edimler: Borçluyu belli bir süre boyunca devamlı uyma yükümlülüğü altında tutmaktadır.

Dönemsel Edimler: borçlunun belli bir zaman içinde periyodik aralıklarla edimini tekrarlayarak ifa etmesidir.

Sonuçlarına Göre Edimler

EKONOMİHUKUK.COM

Fiili Edimler: dış dünyada bir farklılık yaratan edim türüdür.Örneğin terzinin elbise dikmesi gibi.

Hukuki Edimler: sadece hukuki düzende değişiklik ortaya çıkaran dış dünyada değişiklik yaratmayan edimlerdir.Örneğin borcunun borcunu nakli ya da alacaklının alacağını bir başkasına temlik etmesi gibi

Fiili ve Hukuki Edimler: bu tür edimler hem hukuki hem de dış dünyadaki yaşamda değişiklik olan edimlerdir.mobilya satıcısının satış sözleşmesi yaparak mobilyaları alıcıya teslim etmesi örnek verilebilir.

Mahiyetine Göre Edimler

Parça Borcu: tüm özellikleri belirtilerek sözleşmeye konu edilmiş eşyanın teslimi niteliğindeki borçlardır.Bu tür borçlarda eşya ayrı tutulmaktadır bu nedenle eşyanın ikamesi olmaz.

Cins Borcu: benzerleriyle arasındaki farklılıklar belirtilmeyip genel özellikleriyle sözleşmeye konu edilen eşyaların verilmesi şeklindeki borçlardır.

Seçimlik Borçlar: tarafların borç konusu olarak birden fazla edim belirleyerek borçlunun bunlardan hangisini isterse onu ifa etmekle borçtan kurtulabileceği borç türüdür.Örneğin A, B'ye ya televizyon verecek ya da evini temizleyecektir.

Seçimlik borcu seçimlik yetkiyle karıştırmamak gerekir.

Seçimlik yetkide, seçimlik borçtan farklı olarak asli bir edim vardır.ancak bunun yanında ikinci derecede edim de kararlaştırılmıştır.örneğin A'nın B'ye bin dolar borcu vardır 1000 dolar yerine üç bin beş yüz lira da verebilir.

Para Borçları: borcun konusunun belli bir miktar paranın verilmesi olarak tayin edildiği borçlardır.kural olarak ülke parasıyla ödenir.farklı bir ülke parasıyla ödenmesi konusunda anlaşılmışsa o ülke parasıyla ödenebileceği gibi kur üzerinden çevrilerek ülke parasıyla da ödenebilir.Buna seçimlik yetki denir.

BORCUN KAYNAKLARI

Borcun doğmasına sebep olan olgulara borcun kaynakları denir. Borcun kaynaklarının sorumluluk kavramı ile yakın ilişkisi bulunmaktadır.Bu nedenle öncelikle sorumluluk kavramının üzerinde durmak gerekmektedir.

Sorumluluk kavramı "ile" sorumluluk ve "den" sorumluluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır."ile"sorumlu olmak ise kişi(şahıs) ile sorumluluk ve mal ile sorumluluk olmak üzere ikiye ayrılır.

Kişi ile sorumluluk günümüzde uygulanmamakla birlikte borcunu yerine getirmeyen kimsenin borcuna karşılık alacaklıya belli bir süre kölelik gibi vücudu ile sorumlu olma anlayışına dayanır.

Mal ile sorumluluk olma ise kendi içinde sınırlı ve sınırsız sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır.Sınırlı sorumluluk ise ya belli bir mal ile sınırlılık ya da belli bir miktar ile sınırlı sorumlu olma şeklinde ortaya çıkmaktadır.Devletin "son mirasçı" sıfatı ile sorumlu olması belli bir mal ile sınırlı sorumluluğa örnek verilebilir.Devlet kendisine kalan mirasta maldan daha yüksek değerde bir borca mirasçı olduğu takdirde kendine kalan malı vermekle borçtan kurtulabilmektedir.Belli bir miktar ile sınır sorumluluğa bankaların karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için belli bir miktar ile(1200 TL'ye kadar) sorumlu olmasını örnek vermek mümkündür. "den" sorumluk aslında borcun kaynaklarını ifade etmektedir.Bunlar;

EKONOMHUKUK.COM

1. Hukuki işlemlerden (sözleşmelerden)
2. Haksız fiillerden
3. Sebepsiz zenginleşmeden olmak üzere borç üç şeyden doğar.

Borç İlişkilerinden Doğan Haklar ve Yükümlülükler

Haklar

Bir borç ilişkisinde alacaklı haline gelen tarafın borçludan yerine getirmesini talep edebileceği bir takım haklar ortaya çıkar. Bunların en önemli örnekleri olarak faiz, cezai hak, yenilik doğuran hak ve defi hakları sayılabilir. Yine de genel bir açıdan bakıldığında bu hakları şöyle değerlendirmek mümkündür;

A. ASLİ HAK: Borç ilişkisinde elde edilmesi düşünülen temel amaçtır. Yani sözleşmenin esaslı unsurudur. Borç ilişkisinin konusunu oluşturan her alacak aslında aynı zamanda alacaklı için de bir asli hakkı sembolize etmektedir.

B. FER'İ HAK: Bu haklar asıl amacı tamamlayan nitelikteki haklardır. Yani varlığı asli hakkın varlığıma bağlıdır. Başka bir deyişle tek başlarına asli haktan bağımsız olarak doğmaz. Örneğin faiz bir fer'i haktır. Çünkü asli bir hak olan para alacağı mevcut olmadıkça faiz istenmesi de mümkün değildir. Aynı şekilde cezai şartlar da bu kategoride kabul edilecek haklardandır.

C. Tali Hak; Bu haklar borç ilişkilerinin esas niteliği oluşturmayıp taraflar açısından ikinci nitelikte haklardır. Kendi içinde yenilik yenilik doğuran ve yenilik doğurmayan haklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre;

Yenilik Doğran Haklar

Hak sahibi iradesini açıkladığı zaman bir hukuksal ilişkinin kurulmasını, değişmesini veya sona ermesini sağlayan kayıt ve şatta bağlı olmayan kullanıldıktan sonra kendilerine dönülemeyen haklardır. Bu haklar da kendi arasında üçe ayrılmaktadır:

Kurucu Yenilik Doğuran Haklar: Bu haklar kullanıldığında taraflar arasında bir hukuki ilişki başlar yani kurulur. Örneğin A ile B'nin bir tablonun satışı konusunda anlaşmaları onlar arasında yeni bir hukuki ilişki başlatmış olur.

Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar: Taraflar arasında mevcut ve devam etmekte olan bir hukuki ilişkinin içeriğinde farklılık yaratan haklardır. Ne yeni bir hukuki ilişki başlatmakta ve ne de hukuki ilişkiyi sonlandırmaktadır. Örneğin satın aldığı ürünün defolu olması üzerine bu ürünün ayıpsız olanıyla değiştirilmesinin satıcıdan istenmesi bu tür bir hakkın kullanılmasıdır.

Bozucu Yenilik Doğuran Haklar: Mevcut ve devam etmekte olan bir hukuki ilişkiye son veren nitelikteki haklardır. Örneğin taraflar arasındaki bir sözleşmenin feshi, iptali, azil veya istifa gibi işlemler bu tür haklardandır.

D. İNKAR: İnkarda borçlu söz konusu borç ilişkisini ve dolayısıyla alacaklının hakkını reddetmektedir. Başka bir ifadeyle kişi karşı tarafın ileri sürdüğü iddiaların tamamını reddetmektedir. Borçlunun "aramızda böyle bir sözleşme yoktur" ya da "alacaklı olduğunu iddia eden kişiyi tanımıyorum" gibi beyanları bu bağlamda inkar niteliğindedir.

E. İTİRAZ: itirazda borçlu, alacak hakkının doğmadığını ya da hakkın artık mevcut olmadığını ileri sürmektedir. Yani kişi, karşı tarafın ileri sürdüğü iddiaların tümünü değil ama bir kısmmı reddetmektedir. Örneğin borçlu, alacaklı ile sözleşme yaptığını ve alacaklının hakkmı kabul etmekle

EKONOMİHUKUK.COM

birlikte borcu ödediğini belirtmişse itiraz söz konusudur. Hâkim, def'iden farklı olarak itiraz hususlarını re'sen dikkate almakta yetkilidir.

F. DEFİ: Kişinin karşı tarafın ileri sürdüğü hususların tamamını kabul etmekle birlikte kanunun kendisine verdiği başka bir hakkı kullanarak yükümlülüğünü yerine getirmeyeceğini ileri sürmesidir. Yani burada borçlu borç ilişkisini ve alacaklının alacak hakkını kabul etmekte ama özel bir nedenden ötürü borcun ifasından kaçınmaktadır. Bu nedenle defi'nin en güzel örnekleri arasında zamanaşımı, takas, ödemezlik, tartışma derileri sayılabilir.

Zamanaşımı def'i; A, B'den olan ve otuz yıl önce muaccel olan bir alacağının ödememesini istediğinde B ona borcu ödemeyeceğini çünkü zamanaşımına uğradığım söyleyebilir. Burada kişi evet borcum var ve ödemedim ancak ödemeyeceğim çünkü bu borç zamanaşımına uğradı diyerek kanunun kendisine verdiği bir hakkı kullanmaktadır.

Tartışma def'i ya da peşin dava def 'i ise, adi kefalette alacaklı asıl borçluya baş vurmadan doğrudan kefile başvuramaz ancak buna rağmen alacaklı borçluya gitmeden direkt kefile yönelmişse bu durumda kefil tartışma defi'inden yararlanabilir. Yani önce borçluya git ondan talep et. Yine ödenmezse o zaman bana gel ödeyeyim diyebilir

Ödemezlik definde ise taraflar kendi edimlerini bir sıraya koymuşlardır. Örneğin satıcı S televizyonu teslim edecek bir hafta sonra da alıcı A parayı ödeyecektir. Televizyonu teslim etmediği halde bir ay sonra gidip A'dan parayı ödemesini talep ettiğinde A, önce sen ifada bulun sonra ben ifa edeceğim diyerek ödememe def 'ini ileri sürebilir.

Yükümlülükler

Borç ilişkisi taraflara değişik türde yükümlülükler yükleyebilir. Bunların başlıcaları şunlardır;

A. Asli Edim Yükümlülüğü: Bu tür yükümlülükler sözleşmenin ana konusunu içerirler ve bu nedenle genellikle de sözleşmeye ismini veren yükümlülüklerdir. Örneği" bir satış sözleşmesinde üzerinde anlaşılmış olan temel figür satılan malın mülkiyeı anin karşı tarafa geçirilmesidir. Burada asli edim yükümlülüğü satılan eşyanın taşınır ise teslim edilmesi taşınmaz ise de mülkiyetinin tescille devredilmesidir.

B. Yan Edim Yükümlülüğü: Bu tür yükümlülükler ise genellikle iyiniyet kuralları çerçevesinde yerine getirilen yükümlülüklerdir. Örneğin taraflar araba satışı konusunda anlaşmış olduklarmda asli edim aracın mülkiyetinin teslimle gerçekleştirilmesi iken aracın temizlenerek verilmesi yani temizliğinin de yapılması yan edim yükümlü]üğüne girer. Borçlunun yükümlülüğü; bağımsız bir ifa davası ve bağımsız talep hakkını oluşturmaz.

C. Tali Edim Yükümlülüğü: Bu tür yükümlülükler ise kısaca tazminat yükümlülüğü olarak özetlenebilir. Çünkü burada taraflardan biri sözleşmeye aykırı davranarak diğer tarafın zarara uğramasına neden olmuş olabilir. İşte bu durumda ortaya çıkan bu zararı karşılamak gerekir. Bu yükümlülük, tali edim yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir.

Hukuki İşlemlerden Doğan Borçlar

Bir veya birden çok kişinin hukuksal bir sonuca yönelttikleri irade açıklamasına hukuki işlem denir.Hukuki işlemler tek taraflı ve iki taraflı hukuki işlemler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.Tek taraflı sözleşmelere vasiyetname ve vakıf kurmayı örnek vermek mümkündür.İki taraflı sözleşmeler ise tek tarafa borç yükleyen ve iki tarafa da borç yükleyen sözleşmeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler de kendi içinde ikiye ayrılmaktadır.

EKONOMİHUKUK.COM

Aynı anda değiş tokuş edebiliniyorsa satış ve kira sözleşmeleri gibi iki tarafa da tam borç yükleyen sözleşmeler denilir.Aynı anda değiş tokuş yapılamıyorsa iki tarafa da eksik borç borç yükleyen sözleşmeler denilir. Karz (kullanmakla tükenen,şeker gibi) ve ariyet (kullanmakla tükenmeyen, otomobil gibi) ödünç sözleşmeleri,vedia,trampa ve rehin bu tür sözleşmere örnektir. Tek tarafa borç yükleyen sözleşmelere en güzel örnek bağış sözleşmesidir.

Bağışın geçerli olması içim karşı tarafın da kabulu gerekir.Bu nedenle tek taraflı sözleşme değilidir.

Hukuki işlem ile hukuki işlem benzeri fiilleri birbirine karıştırmamak gerekir.

Hukuki işlem benzeri fiil beyan sahibinin iradesinden bağımsız olarak kanun koyucu tarafından bizzat hukuki sonuca bağlanmış fiillerdir.Seçimlik haklardan yararlanmak için ek süre tanımak, tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde üçüncü kişinin hakkı kullanmak amacıyla beyanda bulunması hukuki işlem benzeri fiillere örnek olarak vermek mümkündür.Vadesi geçtiği halde borcunu ödemeyen borçluya ihtar gönderilmesi, sadece alacağına kavuşmak niyetiyle yapılmış olsa da borçlu bu ihtarla temerrüde düşmesi bir diğer hukuki işlem benzeri fiile örnektir.

Sözleşmenin Kurulması

Borçlar Kanunu birinci maddesinde ” Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. İrade açıklaması, açık veya örtülü olabilir.” şeklinde belirtilmiştir.Buna göre kural olarak sözleşmenin ortaya çıkabilmesi için gereken unsurları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- İki taraflı olmalı,
- Taraflar birbirlerine irade açıklamasında bulunmalı,
- İradeler de birbirine uygun olmalıdır.

Unutmamak gerekir ki her irade açıklaması sözleşme kurulmasına temel oluşturmaz. Yapılan açıklamanın, kurulması düşünülen sözleşmenin esaslı unsurlarını da taşıyor olması önemlidir.Bu açıdan bakıldığında sözleşmelerin esaslı unsurları birincil ve ikincil derece unsurlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Birinci dereceli unsurlar sözleşmenin olmazsa olmaz nitelikteki unsurlarıdır.Bu unsurlarda anlaşılamamış olması durumunda kural olarak sözleşme de kurulmuş olmaz. Örneğin satış sözleşmesinde mal ve satış bedeli olmazsa sözleşme kurulmuş sayılmaz.Ancak ikinci dereceli unsurlarda (ambalajlama,ifa yeri ve zamanı gibi) uyumsuzluk olursa, sözleşme kurulmamış sayılmaz.

İcap (öneri) – İcaba Davet ve Kabul

A.İCAP: bir sözleşmenin yapılmış sayılabilmesi için gereken irade açıklamalarından zaman itibariyle önce yapılan irade açıklamasına icap(öneri) denir.Açıklamanın icap sayılabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıyor olması gerekir.

- Ciddi olmalıdır.
- Bağlayıcı olmalıdır.
- Muhattaba varması gereken irade açıklaması olmalıdır.
- İcap açık veya örtülü olabilir.
- Sözleşmenin esaslı unsurlarını içermelidir.
- Belli bir kişiye yönelmesi gerekmez. Kamuya yönelik de olabilir.

EKONOMİHUKUK.COM

2012 yılında Borçlar Kanunu'nda yapılan değişiklik sonucu fiyat listesi,katalog gönderilmesi de artık icap kabul edilmektedir.Ayrıca " ısmarlanmamış bir şeyin gönderilmesi öneri sayılmaz.Bu şeyi alan kişi, onu geri göndermek veya saklamakla yükümlü değildir."

B.İCABA DAVET: Yaptığı açıklamayla kendisini bağlamış olmaksızın karşı tarafın kendisine öneride bulunması amacıyla yapılan irade açıklamasıdır.Bir başka deyişle kişi karşı tarafın kendisine icapta bulunması için sözleşme yapmaya özendirmesidir.

C.KABUL: İcaptan sonra ve ona uygun olarak yapılan irade açıklamasıdır.İcapta olduğu gibi tek taraflı ve karşı tarafa varması gereken bir irade açıklamasıdır.Kabul beyanıyla ortaya bir sözleşme çıkacağı için kurucu yenilik doğuran niteliktedir.

Kabul beyanı öneriyi genişleten, değiştiren veya tamamlayan nitelikte ise kabul olarak değil yeni bir icap olarak değerlendirilir.

Sözleşmelerin Kurulma – Hüküm ve Sonuçlarını Doğurma Anı

Hazırlar arasında: Borçlar Kanunu m.4'te " Telefon,bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri,hazır olanlar arasında yapılmış sayılır." demektedir. Sözleşmenin taraflarının veya temsilcilerinin yüz yüze veya telefon gibi teknolojik aletler sayesinde aynı mekan veya aynı zamanda karşılıklı görüşmesi hazırlar arasında görüşme olarak kabul edilir.

Hazırlar arasında görüşme durumunda icaba karşılık açıklanan kabul beyanı ile birlikte hem sözleşme yapılmış ve hem de hüküm ve sonuçları doğmuş olur.

Süresiz icapta derhal kabul edilmeme bir red beyanı olarak varsayılacaktır.

Hazır olmayanlar arasında: Mektup,fax , telgraf, haberci (temsilci değildir buna dikkat edilmeli) ile yapılan sözleşmeler hazır olmayanlar arasında yapılmış sayılır.

Borçlar Kanunu m.5'de " Kabul içim süre belirlenmeksizin hasır olmayan bir kişiye yapılan öneri, zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir yanıtın ulaşmasını beklediği ana kadar önereni bağlar." Demektedir. Buna göre icapçı;

- İcabının kabulcüye varması için gereken süre
- Kabulcünün düşünüp karar vermesi içn geçecek makul süre
- Kabul haberinin icapçıya varması için geçecek makul süre boyunca icabıyla bağlı kalacaktır.

Hazır olmayanlar arasında yapılacak sözleşmeler, kabul haberinin icapçıya vardığı anda kurulmuş sayılmaktadır. Kabul haberinin icapçıya gönderildi an ise sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurduğu an olarak kabul edilir.

Sözleşme taraflarından birinin ölümü durumunda sözleşmeye konusu olan edimin kişisel bir edim olup olmadığı önem taşımaktadır.Eğer edim maddi bir edimse icapçının da kabulcünün de mirasçılarını sözleşme bağlamaktadır. Ancak sözleşme konusu kişisel (şahsi) edim ise bu durumda mirasçının kim olduğu önem kazanmaktadır. Mirasçının edim konusunda uzman olup olmamasına göre sonuç değişecektir.Mirasçının edimle ilgili hiç bir ilgi ve uzmanlığı yoksa bu durumda sözleşme mirasçıyı bağlamayacaktır. Ancak mirasçı ölen kişi kadar edim konusunda uzmansa ve karşı taraf edimin ifasını mirasçıdan talep ederse bu durumda mirasçı sözleşmeyle bağlı kalacaktır.

İcap veya kabulden geri dönme (rücu) mümkündür.Ancak bunun için karşı taraf henüz icap veya kabulü öğrenmeden olması gerekir. İcap veya kabul, muhatabı tarafından öğrenildikten sonra ne icaptan ne de kabulden geri dönmek geçerli olmayacaktır.

EKONOMİHUKUK.COM

İcap/ kabul mektuplarıyla rücu mektubu farklı zamanlarda ulaşmışsa önce öğrenilen geçerli olur.Ancak bu mektuplar aynı anda varmışsa her durumda rücu geçerli olur.

Süreli icaplarda kabul haberi icapçıya geç ulaşmış olabilir. Kabul haberi uygun yolla ve uygun zamanda gönderilmiş ancak postadaki gecikme gibi bi nedenle geç ulaşmış olabilir.Bu durumda sözleşme kurulmuş ve sonuçları da doğmuş sayılır.Süresi geçen icaplarda kanun koyucu icapçıya bu sözleşmeye bağlı kalmama imkanı da tanımıştır. Bu durumda İcapçı geç gelen kabul haberi üzerine DERHAL kabul etmediğini bildirmelidir, bildirmezse sözleşme kurulmuş olur.

Kabul haberinin geç gelmesi, kabul haberinin geç gönderilmesinden (uygun olmayan zamanda) kaynaklanıyorsa sözleşme kurulmuş sayılmayacaktır. Fakat geç gönderilen bu kabul haberi artık yeni bir icap sayılacaktır. Yani geç gelen kabul haberine dayanarak oluşan yeni durumda icapçı kabulcü,kabulcü de icapçı haline gelmiş olacaktır.

Sözleşmelerde Geçerlilik Koşulları

Bir sözleşmenin geçerli olabilmesi için bazı şartları taşıyor olması gerekir. Genel olarak bu şartlar aşağıdaki gibidir;

- Ehliyete aykırı bir durumun olmaması
- Hukuka ve ahlaka aykırı olmama
- İmkansız olmaması
- Karşılıklı uygun irade açıklamalarının bulunması
- Şekle aykırı olmaması

A.Şekil

Bir sözleşmenin ortaya çıkması için karşılıklı ve uygun irade açıklamaları gerekmektedir. Bu durumda iradelerini hangi vasıtalarla açıklayacakları oldukça önemli bir husustur. İradenin açıklama araçlarına ise şekil denir.

Şekili kendi içinde farklı açılardan sınıflandırılır.

1. Kanuni şekil
2. İradi şekil
3. Geçerlilik şekli
4. İspat şekli
5. Sözlü şekil
6. Yazılı şekil olmak üzere başlıca sınıflandırma yapabiliriz.

1. Kanuni şekil; bir sözleşmenin geçerli biçimde doğması için taraflarım iradelerini açıklama şeklinin bizzat kanun tarafından belirlenmiş olmasıdır.
2. İradi şekil; kanunun şekle tabi tutmayıp, sözleşme şeklini tarafların kendi iradelerine bırakmış olmasıdır.Taraflar diledikleri şekilde sözleşme yapabileceklerdir.

EKONOMİHUKUK.COM

3. Geçerlilik şekli; bir sözleşmenin kanunda belirtilen şekilde yapılmadıkça geçerlilik kazanamayacağı şekil türüdür.Sıhhat şartı olarak da bahsedilir.
4. İspat şekli; sözleşmenin hukuken geçerli bir varlığının bulunması açısından tereddütün olmadığı ancak sözleşmenin varlığının ispat edilebilmesi amacıyla tercih edilen şekildir.
5. Sözlü şekil; iradenin söz ile açıklanmasıdır.Sözlü vasiyetname ve evlenme sözleşmesi önemli iki örneğidir.
6. Yazılı şekil; sözleşmenin kurulması için gereken irade açıklamalarının yazıya dökülmesiyle ortaya çıkan şekildir.

Borçlar kanunu'nun 14. Maddesinde ;

- İmzalı bir mektup
- Asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf
- Teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları
- Güvenli elektronik imza

İle gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer diyerek yazılı şeklin kapsamını genişletmiştir.

Yapılan değişiklikle artık iadeli taahhütlü mektup şart değildir, imzalı mektup yeterli olmaktadır.

Sms (kısa mesaj) yazılı şekil değildir. Yazılı şekilde kendi içinde farklı gruplara ayrılmaktadır.Bunlardan en önemlileri adi ve resmi yazılı şekildir.

Adi yazılı şekil de tarafların iradelerini herhangi bir resmi makamın katılımına gerek duyulmaksızın yazılı hale getirmeleri biçimindeki şekildir.Adi yazılı şekil metin ve imza adı verilen iki unsurdan oluşmaktadır.metin, sözleşmenin irade yansıtan kısmıdır.Kim tarafından, neyle ve neyin üzerine yazıldığının bir önemi olmadığı gibi hangi dilde yazıldığının da bir önemi yoktur.imza ise metin altına atılan ve kişinin kimliğini gösteren işarettir.İmza kural olarak kişinin ad ve soyadını elle yazması olduğu için bu noktada iki önemli istisna mevcuttur.Bu istisnalardan ilki okuma yazama bilmeyenlerin imzasıdır.Bu kişiler imza olarak usulüne göre onaylanmış bir alet ya da mühür kullanılabilirler, bu da yoksa imza olarak parmak izi de kullanabilirler.İkinci istisna ise işleri gereği çok sayıda belge imzalayan kişiler içindir el yazısı dışında bir araçla imza atabilirler.

Yeni borçlar kanunu görme engelli kişilerinde yazılı imzalarının geçerli sayıldığına yer vermiştir, dilerlerse imzalarında şahitte kullanabilirler. Eski kanunda şahit huzurunda ve notere onaylatılmak zorunluluğu vardı.

Resmi yazılı şekil is tarafların iradelerini resmi bir makam huzurunda veya onun katılımı esnasında açıklamalarını ile ortaya çıkan şekildir.

Kanunlarımız bazı sözleşmeleri adi yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli sayılmayacağını düzenlemiştir. Bu tip sözleşmelere;

- Önalım sözleşmesi
- Ömür boyu gelir sözleşmesi
- Cari hesap sözleşmesi

EKONOMİHUKUK.COM

- Kefalet sözleşmesi
- Alacağın devri sözleşmesi
- El yasılı vasiyet
- Taşınır bağışlamam sözü verme(vaadi)
- Taşınmaz tellallığı(simsarlığı) önemli örneklerindendir.

Mutlaka resmi yazılı şekilde yapılması gereken sözleşmelerin önemli örnekleri ise;

- Miras sözleşmesi
- Karı koca arasında mal rejimi sözleşmesi
- Resmi vasiyetname
- Ölünceye kadar bakma sözleşmesi
- Motorlu araçların satışı
- Taşınmaz satış vaadi
- Taşınmaz satımı
- Finansal kiralama sözleşmesi
- Taşınmaz bağışlama taahhüdü
- Alım ve geri alım sözleşmeleri
- Taşınmazın sınırlı ayni hakla sınırlandırılması

Kanunun resmi şekle veya özel bir merasime tuttuğu sözleşmeler

- Teminat amacı güden sözleşmeler
- Kambiyo senetleri güvenli elektronik imza ile imzalanmaz

Şekle aykırılığın yaptırımı mutlak butlandır. Kanunda şekle bağlanmamış bir sözleşmenin tarafları, sözleşmenin belli bir şekilde yapılmasına karar vermişler ve belirlenen şekilde yapılmamışsa sözleşme tarafları bağlamaz.

İrade İle İrade Açıklaması Arasındaki Uygunsuzluk Halleri

Bilerek Yaratılan İrade Uygunsuzlukları -Muvazaa

Muvazaa, sözleşme taraflarının her ikisinin aralarında anlaşarak üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, gerçekte uymayı düşünmedikleri irade açıklamalarında bulunmalarıdır.

Mutlak Muvaza: Tarafların sırf üçüncü kişiler öyle olduğunu zannetsin diye gerçekte uymayı düşünmedikleri bir irade açıklamasında bulunmalarıdır. Burada uymayı düşünmedikleri ama öyle zannedilsin diye yapılan irade açıklamaları “görünürde işlem” gerçek iradeleri ise “gizli işlemi” ifade eder. Mutlak muvazaa da görünen işlem mutlak butlanla hükümsüzdür. Yani bu işlem hukuken geçersizdir.

EKONOMİHUKUK.COM

Nispi Muvaza; Bu muvazaa türünde taraflar gerçekte uymayı düşündükleri bir sözleşme yaparlar ancak üçüncü kişilerin bu sözleşmeden haberdar olmamaları için uymayı düşünmedikleri bir sözleşme ile bu sözleşmeyi örter yani gizlerler.

Muvazaya Benzeyen İşlemeler

İnançlı Temlik:Taraflar kendi aralarında belli koşullar (süre, amaç gibi) belirleyerek bir hakkı biri diğerine devredecek, sonra belirledikleri koşul gerçekleşince hakkı devralan söz konusu hakkı ya önceki devredene ya da onun göstereceği kişiye tekrar devredecektir. Burada hakkı ilk devreden kişinin karşı tarafın hakkı tekrar kendisine devredeceği taahhüdüne güvenerek işlem yapması öne çıkmaktadır.

Muvazaa ile benzerlik göstermesine karşın, inançlı temlik yalnız tasarruf işlemlerinde ortaya çıkan bir işlemken, muvazaa hem tasarruf ve hem de taahhüt işlemlerinde ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca muvazaalı işlemler hukuken geçersizken inançlı temlikteki sözleşmeler hukuken geçerli sonuçlar doğurmaktadır.

Nam-ı Müstear: Bir kimsenin kendisine vekalet verenin kimliği ortaya çıkmasın diye onun adını gizleyerek işlemi onun hesabına ama kendi adına yapmasıdır. Örneğin, açık artırmaya girdiği anlaşılmasın diye A'ya para vererek kendi yerine A'yı ihaleye gönderen B'nin durumu gibi.

Dolaylı temsille karıştırılmaması gereken nam-ı müstearın muvazaadan da farklı yanları vardır. Örneğin muvazaalı işlemde hakkın devredilmesi gerçekte arzu edilmemekte iken nam-ı müstearda devir arzu edilmektedir.

Yanılma (Hata): Kişinin kendi kendini yanıltmasıdır. Yanılma nedeniyle yapılan sözleşmenin geçersiz kılınması mümkündür. Ancak bunun için yanılmanın esaslı nitelikte olması gerekir. Bu hata türleri genellikle beyan hataları şeklinde karşımıza çıkar. Borçlar Kanunu'muz m.31'de esas hata hallerini şöyle belirtmiştir;

Özellikle aşağıda sayılan yanılma halleri esaslıdır:

- Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa (Sözleşmenin niteliğinde hata)
- Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa (Konuda hata)
- Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa (Kişide hata)
- Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa (Kişinin niteliğinde hata)
- Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa (Bedelde, ivazda ve miktarda hata)
- Yanılan, iradesini karşı tarafa iletirken yanılmışsa, bu da esaslı bir yanılma olarak kabul edilir.

Hatanın sonuçları

Yanılan kişi bu durumu öğrendiği andan itibaren 1 yıl içinde (hak düşürücü süre) tek taraflı irade açıklaması ile sözleşmeyi ortadan kaldırabilir.

EKONOMİHUKUK.COM

Bu durumda sözleşme geçmişe etkili olarak yani yapıldığı tarihten itibaren geçersiz hale gelmiş olur. Başka bir ifadeyle hiç yapılmamış gibi sonuçlar doğar.

Bu nedenle tarafların birbirlerine verdikleri şeylerin de sebepsiz zenginleşme gereği iade edilmesi gerekir.

Yanılma nedeniyle sözleşmeyi geçersiz kılan taraf bu hususta kusurlu ise diğer tarafın ortaya çıkan zararlarını tazmin etmek zorunda kalır. Bu tazmin menfi zararın tazmini niteliğindedir. Ancak, diğer taraf yanılmayı biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, tazminat istenemez.

Yanılma nedeniyle sözleşme geçersiz kılınmak istendiğinde karşı taraf gerçekte yanılanın gerçekte arzu ettiği koşullara uymaya hazır olduğunu beyan ederse artık hata nedeniyle sözleşme yapılamaz.

Aldatma(hile)

Kişinin başkası tarafından yanıltılmasıdır. Burada kişiyi aldatan sözleşmenin diğer tarafı olabileceği gibi, sözleşmenin tarafı olmayan üçüncü bir kişi de olabilir. Aldatmada, yanılmada olduğu gibi bu durumun esas olup olmadığı gibi bir ayırım yapılmaz. Ancak aldatan kişi de bir aldatma kastının varlığı gerekir. Yani aldatanda böyle bir kasıt yoksa burada hileden söz edilemez. Hileden dolayı sözleşmenin geçersiz kılınması mümkündür, fakat bunun için aldatanın kim olduğu önem taşır. Nitekim hileyi yapan sözleşmenin diğer tarafıysa bu durumda hileye uğrayan bu durumu öğrendiği andan itibaren 1 hak düşürücü sürede tek taraflı bir irade açıklamasıyla sözleşme geçersiz kılabilir. Ancak hileyi yapan üçüncü kişiyse; örneğin A ile B arasındaki sözleşmede C, A'yı B konusunda hileye uğratarak sözleşme imzalanmasını sağlamışsa; A'nın sözleşmeyi geçersiz kılabilmesi için diğer tarafın yani B'nin bu aldatmadan haberdar olup olmadığına bakmak gerekir. Eğer B, A'nın C tarafından hileye uğratıldığını biliyorsa A, sözleşmeyi geçersiz kılabilir. Ama B hileden habersizse bu durumda A sözleşmeyi geçersiz kılamayacaktır.

Korkutma (Tehdit-İkrah)

Bir kimsenin diğer tarafın veya üçüncü bir kişinin kendisine veya yakınlarına zarar vereceği korkusu yaratarak onu sözleşme yapmaya razı etmesidir. Tehdidin kişilik haklarına veya malvarlığına yönelmiş olması gerekir.

Aşırı Yararlanma (Gabin)

Bir kimsenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizlik ya da tecrübesizliğinden yararlanarak aşırı ve oransız bir boyutta menfaat elde edilmesidir. gabine maruz kalan kişi Borçlar kanunu'na göre iki farklı talepte bulunabilir. Buna göre kişi ya durumun özelliğine göre sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini isteyebilecek ya da sözleşmeye bağlı kalarak sadece edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilecektir.

Zarar gören hakkını aşırı yararlanmayı öğrendiği tarihten itibaren 1 yıl zor durumda kalmada ise bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl içinde ve her iki halde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş yıl içinde kullanabilir.

Temsil

Temsil, bir kişinin bir hukuki işlemi başkasının ad ve hesabına yaparak o işlemin hukuki sonuçlarının adına temsilci olarak hareket ettiği kişinin hesabına doğmasını sağlamıştır.

Dolayılı temsil; temsilci işlemi yaparken bu işlemi bir başkasının adına ve hesabına yaptığını söylememekte işlemi sanki kendisi yapıyormuş gibi davranmasıdır. Temsilde temsilcinin kendi adına

EKONOMİHUKUK.COM

doğan tüm hak ve borçları temsil ettiği kişiye başka bir sözleşmeyle aktarması gerekmektedir. Bu aktarma sözleşmesi genellikle alacağın temliki ve borcun nakli sözleşmeleriyle olmaktadır.

Doğrudan doğruya temsil; Temsilcinin işlem yaparken bu işlemi başkasının adına veya hesabına yaptığını belirterek yapmasıdır. Sözleşmeden doğan tüm hak ve borçlar temsilciyi bağlamayıp doğrudan doğruya temsil olunanı bağlamaktadır.

Bununla beraber, temsilcinin başkasının ad ve hesabına hareket etmekte olduğunu açıkça bildirmesi her zaman şart değildir. Yani bazı durumlarda temsilci başkasının adına hareket ettiğini açıkça belirtmemiş olsa bile, yine de doğrudan doğruya temsil söz konusu olabilmektedir. Bu durumu içeren iki önemli istisnai hal söz konusudur.

Buna göre;

Üçüncü kişi kendisiyle hukuki işlem yapan kişinin temsilci olduğunu hal ve durumdan çıkarabiliyorsa bu durumda yapılan işlem temsilciyi değil temsil olunanı bağlayacaktır.

Bir diğer istisnai durum ise, hukuki işlemin temsilci veya temsil olunandan biri ile yapılmasının üçüncü kişi için önemli olmaması halidir. Örneğin bir üniversite öğrencisinin öğretmeni için bedelini ödeyerek bir kitap satın almasında, satıcı açısından öğrencinin kitabı kendisi için mi yoksa öğretmeni için mi satın aldığını hiçbir önemi bulunmamaktadır. Burada öğrencinin yaptığı sözleşme doğrudan doğruya öğretmeni bağlayacaktır. Tabi ki burada unutulmaması gereken diğer bir husus ise öğretmenin öğrencisine bu konuda önceden yetki vermiş olmasıdır.

Yetkili temsil: Temsilcinin, temsil olunan tarafından yetkilendirildiği temsil türüdür. Burada verilen yetkinin genel veya özel yetki olup olmaması önemlidir.

Genel yetki: Temsilciye hemen her konuda işlem yapabilme yetkisi verilmesi olarak ifade edilebilir. Ancak kanunen bazı işlemler vardır ki onların genel yetkiyle yapılması mümkün değildir. Bu işlemlerin yapılabilmesi için özel yetkinin bulunması gerekir.

Özel yetki: Kanunda sayılan bazı işlemlerin yapılabilmesi için gereken yetki türüdür. Bu yetkinin mantığında yapılması istenen işlemin hangi işlem olduğunun açıkça belirtilmesi vardır. Örneğin "taşınmazlarımdan dilediğini, dilediği bedelle satabilir." yetkisi genel yetki niteliğindedir. Böyle bir yetkiyle taşınmaz satışı yapılamaz. Bunun için 2126 ada, 4 parseldeki taşınmazın satışı gibi açıkça hangi taşınmaz olduğunun belirtilmesi şeklinde özel bir yetkinin verilmiş olması gerekir. Kanunumuz aşağıdaki şu işlemlerin özel yetkiyle yapılabileceğini belirtmiştir. Buna göre;

- Dava açma
- Sulh olma
- Bağışlama
- Tahkim
- Ana parayı alma
- Ödünç alıp verme
- Kefalet
- Kambiyo taahhüdünde bulunma
- İflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talebi

EKONOMİHUKUK.COM

- Taşınmaz alım satımı ve sınırlı ayni haklarla sınırlama

Yetkisiz Temsil: Temsilcinin, kendisine herhangi bir yetki verilmediği halde böyle bir yetkisi varmış gibi hareket etmesidir. Yani yetkisi olmadığı halde temsil olunan adına ve hesabına hareket etmesidir. Örneğin arkadaşının tayininin yaşadığı şehre çıktığım öğrenen kişinin arkadaşı için gidip ev kiralamasında olduğu gibi.

Yetkisiz temsil üç farklı şekilde ortaya çıkabilir. Buna göre;

- Yetki verilmediği hâlde temsilci sıfatıyla başkası adına işlem yapılması
- Temsil yetkisinin aşılması
- Verilen temsil yetkisinin geri alınması ya da sona ermesine rağmen temsilcinin temsil olunan adına hukuki işlem yapmaya devam etmesi.

Bu tür durumların tümünde unutulmaması gereken en önemli husus, temsil bu sözleşmeyi yaparken temsilci sıfatıyla hareket ettiğini karşı tarafa belirtmişse yapılan sözleşmeye temsilcinin taraf olmayacağıdır.

Bu durumda temsil olunan yetkisiz temsille yapılan işleme onay verirse sözleşme temsil olunanı bağlayacaktır. Ancak temsil olunan icazet vermezse bu durumda sözleşme temsil olunanı baglamayacaktır.

Yetkisiz temsilin sonucu tek taraflı bağlamazlıktır.

Temsil Yoluyla Yapılamayacak İşler

- Evlenme
- Tanıma
- Nişan
- Vasiyetname
- Evlat edinme
- Haksız fiil
- Miraz sözleşmesi

Temsilcinin reşit olması gerekmediği ancak, ayırt etme gücünün olması gerekir. Temsil olunan tam ehliyetli olması gerekir. Sınırlı ehliyetsizlerin kendilerine temsilci atamaları da mümkündür. Ancak sınırlı ehliyetsizler tek başlarına temsilci atayamazlar, böyle bir işlemin geçerli olması yasal temsilcilerinin onayına bağlıdır. Tam ehliyetsizler ne temsilci atayabilir ne temsilci olabilirler. Sınırlı ehliyetsizler tek başına temsilci olabilirler ama temsilci atayamazlar.

Temsilci atamaya ilişkin bu irade açıklaması kurucu yenilik doğuran nitelikte bir beyandır.

Temsil İlişkisinin Sona Ermesi

1. Azil (yetkinin geri alınması): Temsil olunan tarafından tek taraflı irade açıklaması ile temsilcinin yetkisine son verilmesidir yani onu temsilcilikten kovmasıdır. Temsil olunan bu haktan feragat edemez. Zamansız ve haksız yapılmış azil nedeniyle temsilcinin uğradığı zararlar varsa temsil olunanın bu zararları karşılaması gerekir.

EKONOMİHUKUK.COM

Azil şekle tabi değildir. Ancak azil temsilcinin bunu öğrendiği andan itibaren sonuç doğurur. Bu nedenle eğer temsilci azledildiğini henüz bilmiyorsa, yetkinin sona erdiğini henüz öğrenmeden önce üçüncü kişilerle yapmış olduğu sözleşmeler temsil olunanı ve haleflerini bağlayacaktır. Fakat azilden temsilci haberdar olmasa bile diğer taraf haberdarsa buna rağmen azil geçerli sayılır.

2. İstifa: Temsilcinin tek taraflı irade açıklaması ile görevden ayrılmasıdır. Tıpkı azil gibi bozucu yenilik doğuran bir haktır ve zamansız ya da haksız yapılmışsa karşı tarafa tazminat ödemeyi gerektirir.

3. Sürenin Sona Ermesi

4. İşlemin Yapılması

5. Taraflardan birinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi veya fiil ehliyetini kaybetmesi

6. İflas

Temsil Yetkisinin Sona Ermesinin Sonuçları

Temsil yetkisinin verildiği ilan edilmişse bu yetkinin geri alındığının da ilan edilmesi gerekir. Aksi halde yani azil ilan edilmemişse, yetkinin geri alındığı üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Yani temsil olunan üçüncü kişi ile yapılan sözleşmeyle bağlı olur.

Temsil yetkisinin varlığı bazen, temsilciye yetki belgesi verilerek kurulabilir. Bu durumda sona erdiğinin üçüncü kişilere bildirilmesi mümkün olmayacaktır. İşte böyle hallerde yetki belgesinin geri alınması gerekir. Bunun için gerekirse belgenin hükümsüz sayılması için dava açılmalıdır. Diğer bir bakışla temsilcinin yetki belgesini temsil olunana geri vermekle veya hakimin belirleyeceği yere bırakmakla yükümlü olduğu söylenebilir.

Haksız Fiilden Doğan Borçlar

Borcun kaynaklarından bir diğeri de haksız fiilden doğan borçlardır. Böyle bir borcun doğabilmesi için bazı koşulların varlığı gerekir. Buna göre haksız fiilden doğan borçların şartları şunlardır;

- Hukuka aykırı bir fiilin varlığı
- Kusurun varlığı
- Zararın varlığı
- İlliyet (nedensellik) bağının bulunması

A. Hukuka Aykırı Fiil

Haksız fiilden bir borcun doğabilmesi için öncelikle ortada hukuka aykırı bir üilin bulunması gerekir. Bu çerçevede hukuk düzeninin korumadığı fiiller hukuka aykırıdır. Ancak bazen fiil hukuka aykırı nitelikte olsa da hukuk onu uygun bir Hil olarak kabul edebilmektedir. Yani bir fiilin hukuka aykırı sayılabilmesi için o fiilin hukuka uygunluk sebeplerinden biri olmamasl gerekir. Buna göre şu hâllerde hukuka aykırı fiil nedeniyle borç ilişkisi doğmaz

- Kanunun veya amirin emrini ifa
- Kamu yararının varlığı
- Özel yararın varlığı
- Haklı savunma

EKONOMİHUKUK.COM

- Zorunluluk hâli
- Kendi hakknu koruma
- Mağdurun rızası

B. Kusur

Haksız fiilden borç doğabilmesi için kişinin bu fiilinde kusurlu da olması gerekir. Kusur, kendi içinde kast ve taksit olarak ikiye ayrılmaktadır. Kast, kişinin fiilinin ortaya çıkartacağı sonuçları bilerek ve isteyerek hareket etmesi iken taksir, kişinin fiilinin sonuçlarını öngörmesi ancak sonuçlarının doğmasını istememesi ve hatta bu sonuçları engellemeye çalışmamasıdır. Kusurun bu türlerinin dışında iki de derecesi bulunmaktadır. Bunlar ise;

Ağır kusur; kast ve ağır ihmal fiillerinden oluşur. Ağır ihmal, basit bir özen ve dikkatle zararın önlenmesi mümkün iken bunun yapılmaması sonucunda zararın ortaya çıkmasıdır. Örneğin; acelesi olduğu için kırmızı ışıkta geçen arabanın trafik kazası sonucu verdiği zararda ihmal, ağır ihmal derecesindedir.

Hafif kusur; daha fazla özen ve dikkatin gösterilmesini gerektiren hallerde bunun gösterilmeyerek zararın doğmasına neden olunmasında hafif kusur söz konusudur.

- Kanunumuz kusurun ağır ya da hafif olması durumuna göre sorumluluk hallerini özellikle düzenlemiştir. Nitekim kusurun ağır olması halinde kanunumuz;
- Borçlar Kanunu m. 51'de "Hakim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür."
- Borçlar Kanunu m. 52'de "Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hakim, tazminatı indirebilir."
- Bir kimsenin ahlaka aykırı bir fiille başkasına verdiği zarardan sorumlu tutulabilmesi için kasten hareket etmiş olması gerekir.
- Zararın doğumu 3. kişinin veya zarar görenin ağır kusurundan kaynaklanmışsa, illiyet (nedensellik) bağı kesileceğinden, zarar verenin sorumluluğu ortadan kalkar.

C. Zarar

HAKSIZ fiil sorumluluğunun bir diğer şartı, kişinin bu haksız fiil sonucunda zarar görmüş olmasıdır. Ortaya çıkan zararın farklı türlerin mevcuttur. Bu türlerin önemli olanları şöyledir;

- Maddi Zarar
- Manevi Zarar
- Doğrudan Doğruya Zarar
- Dolaylı Zarar
- Yansıma Yoluyla Zarar

D. İlliyet (Nedensellik) Bağı

EKONOMİHUKUK.COM

Fiil ile zarar arasında ortaya çıkan neden-sonuç ilişkisi olarak tanımlanabilir. Bir warm tazmini için zarar ile haksız fiil arasında illiyet bağı olmahdır. Başka bir ifade ile ortaya çıkan zarar, haksız üilin sonucunda doğmuş olmalıdır. İlliyet bağının varllğım ispat etmek ise davacıya düşen bir yüktür.

Hukuk sistemimiz haksız üilde her hangi bir illiyet türünü değil, uygun illiyet bağının varlığım önemsemiştir. Uygun illiyet bağı türleri ise şunlardır;

a. Ortak illiyet: Tek başına sonucu doğurmaya elverişli olmayan fiillerin bir araya gelerek aynı sonucu birlikte doğurmalarıdır. Örneğin; bir göl kenarında bulunan onlarca fabrikanın her biri tek başına gölü kirletmeye yetmeyecek kadar az miktarda atık bırakmakta ama tümünün bıraktığı atık toplamda gölün kirlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Ortak illiyette her bir fail fiilin ortaya çıkardığı sonuçtan müteselsil sorumlu tutulur. Örnekte tüm atık bırakan fabrika sahipleri kirlenmenin ortaya çıkardığı zarardan sorumlu olacaktır.

b. Yarışan illiyet: Tek başına sonucu doğurmaya elverişli fiillerden her birinin isabet kaydettiği ama sonucu doğuran fiilin hangisi olduğunun tespit edilemediği illiyet türüdür. Örneğin; birbirlerinden habersiz ava çıkan A ve B, av zannıyla çalılığa ateş etmiş ve çalının arkasında oturmakta olan C'yi vurmuştur. A'nm silahından çıkan mermi C'nin başına, B'nin Silahından çıkan mermi ise kalbine isabet etmiştir. Burada C'nin ölümü beyne isabet eden mermiden mi yoksa kalbe isabet eden mermiden dolayı mı gerçekleşti tespit edilememiştir. İşte bu halde yarışan illiyet söz konusudur ve faillerin tamamı sonuçtan müteselsil sorumlu tutulur.

c. Seçimlik İlliyet: Herbiri tek başına zararı doğurmaya elverişli fiillerden sadece biri sonucu doğurmuş ancak sonucu doğuranın hangi fiil olduğu belirlenememişse seçimlik illiyetten söz edilir. Seçimlik illiyet, sonucu açısından iki farklı biçimde ortaya çıkabilir. Örneğin; bir düğünde kutlama kastıyla havaya onlarca kişi ateş emiş ve çıkan mermilerden biri ile damat vurulmuştur. Kurşunun kimin silahından çıktığı tespit edilememiş diye düşünüldüğünde hiç kimsenin sorumlu tutulamayacağını söylemek mümkündür. Çünkü burada faillerin kendi aralarında bir anlaşma bulunmamaktadır; yani olay spontane gelişmiştir. Fakat failler aralarında anlaşmış olsalardı tümü sorumlu tutulacaktır. Örneğin; on arkadaş içlerinden birine kötü davranan Z'ye gidip hesap soralım demişler ve Z'nin yanına gidip çıkan tartışmada Z'yi dövmüşlerdir. Z kendisine vurulan yumruklardan biri dolayısıyla ölnüştür. Bu durumda hangisinin yumruğunun ölüme sebebiyet verdiği belirlenemese de hepsi bu sonuçtan sorumlu tutulacaklardır. Çünkü birlikte hareket etmek konusunda aralarında anlaşma mevcuttur.

d. Önüne geçilen illiyet: Sonucu doğurmaya elverişli bir fiil henüz sonucu doğurmamışken başka bir fiilin ortaya çıkarak ondan önce aynı sonucu doğurmasıdır. Örneğin A, B'nin ölmesine neden olacak miktarda ona zehir vermiş ve B kıvranırken kan davalısı C gelerek onu silahla vurmuştur. Burada C'nin fiili, A'mn fiilinin önüne geçmiştir. Bu tür illiyette her fail kendi fiilinin ortaya çıkardığı sonuçtan sorumlu tutulur. Örneğin yukarıdaki olayda A, adam öldürmeye teşebbüsten sorumlu tutulurken C, kasten adam öldürme suçu işlemiş sayılacaktır.

Haksız fiilden doğan borç tazminat borcudur. Bu nedenle de hem zararın hem de tazminatın hesaplanması gerekir.

Zararın Hesaplanması

1. Zararın Hesaplanmasında

Söz konusu zararın malvarlığı zararı mı yoksa şahıs varlığı zararı mı olduğuna göre ikili bir ayrım yapılması gerekir. Buna göre;

EKONOMİHUKUK.COM

a. Malvarlığı zararlarının hesaplanması: Burada amaç malvarlığının haksız iiilden önceki değerini belirlemektir. Bunun için haksız fiilden önceki ve haksız fiilden sonraki malvarlığı değerleri belirlenerek arasındaki fark tespit edilir. Böylece ortaya çıkan zarar bulunmuş olur. Ancak bu zarar belirlenirken haksız fiil dolayısıyla zarar gören kişinin buna rağmen elde ettiği bazı menfaatler varsa bunların ekonomik değerleri de bu farktan mahsup edilir. Örneğin; trafik kazası nedeniyle arabası zarar göfen kişi sigorta şirketinden tazminat almışsa, bu yarar ortaya çıkan zarardan indirilir. Buna denkleştirme denir. Eğer sigortadan alınan tazminat gibi elde edilen yarar, ortaya çıkan zararı karşılamaya yetmiyorsa yararı aşan kısım için tazminat talep edilmesi mümkündür.

Zararın tespitinde söz konusu malın o zamana kadar ki kullanılmışlığı da dikkate alınmalıdır. Örneğin; zarar gören eşya on yıllık bir bisikletse ortaya çıkan zarar o bisikletin yeni halinin fiyatı üzerinden değil, yıpranmış haldeki değeri üzerinden hesaplanmalıdır.

Ancak on iki kişilik nadide bir yemek takımının bir tabağının kırılması hâlinde ortaya çıkan zararı tek bir tabak üzerinden hesaplamak da adil olmayacaktır. Bu tür durumlarda ise zarar hesaplanırken eşyanın bütünü dikkate alınmalıdır.

b. Şahıs varlığı zararlarının hesaplanması: Burada ortaya çıkan zarar ya kişinin ölmesi ya da bedensel bir zarar görmesi yani yaralanması şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Eğer bedensel bir zarar ortaya çıkmışsa zarar gören;

- Tedavi için gereken giderleri
- Kazanç kayıplarını
- Çalışma gücünün azalması veya kaybı nedeniyle ortay çıkan kayıpları ve
- Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıpları talep edebilir.

Haksız fiil nedeniyle kişinin ölmesi durumunda ise ölenin yakınlarımn zarara neden olan kişiden;

- Cenaze masraflarım
- ölüm gerçekleşene kadar yapılan tedavi masraflarını
- ölüm gerçekleşene kadar çalışma gücünün kaybedilmesinden doğan kayıpları ve
- ölenin desteğinden yoksun kalanların uğradığı kayıpları talep etmesi mümkündür.

Bedensel zararın kapsamı, karar verme sırasında belirlenemiyorsa hakim, kararsın kesinleşmesinden başlayarak 2 yıl içinde, tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir.

B. Tazminatın Hesaplanmasında

Borçlar Kanunu'nun 51.m'nde "Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özelliklede kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür." Zarar gören,

- Zararı doğuran fiile razı olmuş veya
- Zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş ya da
- Tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hakim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.

EKONOMİHUKUK.COM

Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hakim, tazminatı yine indirebilir.

C. Tazminat Miktarının Hesaplanmasında Dikkate Alınacak Hususlar

Aşağıda belirtilen hususlar maddi tazminatın hesaplanmasında indirim sebepleri olarak kabul edilmektedir. Buna göre;

- Zarar görenin ortak kusuru
- Zarar verenin kusurunun hafifliği
- Zarar görenin tazminat ödediği durumda zor duruma düşecek olması
- Zarara uğrayanın rızasının bulunması
- Failin ekonomik ve sosyal durumu
- Halin gerektirdiği hal ve şartlar dikkate alınır.

Kusursuz Sorumluluk ve Yardımcı Kişilerin Fiilinden Sorumluluk

Kişinin kusur bulunmasa bile onu sorumlu tutan bir takım özel durumlara kusursuz sorumluluk denir. Bu kusursuz sorumluluk halleri üç ilkeye dayanmaktadır.

- Hakkaniyet ilkesi
- Tehlike İlkesi
- Özen İlkesi

Hakkaniyet İlkesi

Tam ehliyetsiz kişiler kural olarak fiillerinden dolayı sorumlu değilidir. Ancak, istisnai olarak hakkaniyet gerektirdiğinde hakim tarafından verdikleri zararlardan ötürü kısmen veya tamamen sorumlu tutulabilmektedirler.

Tehlike İlkesi

Bazı faaliyet ve varlıkların sırf mevcudiyetlerinden dolayı tehlike barındırıyor olması anlayışına dayanmaktadır.

a. Motorlu Araç işletenlerin Sorumluluğu; Motorlu aracın işletilmesinden kasıt gerçek ve farazi işleten kavramıyla düzenlenmiştir.

Gerçek İşleten

- Malik yani araç sahibi
- Aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan
- Aracı uzun süreli kiralayan
- Aracı rehin alan
- Aracı ödünç (ariyet) alandır.

Farazi İşleten ise

- Yarış organizatörleri

EKONOMİHUKUK.COM

- Aracı çalan veya gasp eden
- meslek sahipleri (galeri sahipleri gibi)
- Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri
- Araç çekicilerinin sahipleridir.

Motorlu araç işletenlerin sorumlu tutulabilmesi için;

- Motorlu aracın verdiği zarar olmalı
- Zarar motorlu araç işletilirken verilmeli
- Trafik kazasında kaynaklanan bir zarar olmalı
- Kaza ile zarar arasında illiyet bağı olmalı

Bu sorumluluk anlayışında kişi kusuru olmadığını kanıtlasa dahi sorumluluktan kurtulamaz. Fakat kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiği ispat edilirse, sorumluluk ortadan kalkar.

Bunun aksine eğer araç çalınmış veya gasp edilmiş bunun sonucunda da üçüncü kişiler zarar görmüşse, işleten gerek kendisinin ve gerekse fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin (örneğin çalışanlarının) kusuru olmadığını kanıtlayarak sorumluluktan kurtulabilir. Yani bu özel hâlde kanun kurtuluş kanıtına imkân vermektedir.

Hatır için taşımalarda ise araç işleten motorlu araç işletenlerin sorumluluğu çerçevesinde değil genel hükümler çerçevesinde sorumlu tutulabilir.

KTK'ye göre, araç işleteni sorumluluktan kurtaracak sorumsuzluk anlaşması yapılamaz. Yapılmışsa bu tür anlaşmalar geçersiz sayılır.

Zamanaşımı: Burada da haksız fiil için düzenlenmiş zamanaşımı süreleri geçerlidir. Yani zarara uğrayanlar, tazminat davasını zararı ve faili öğrendikleri andan itibaren 2 yıl, her halde olayın meydana geldiği andan itibaren 10 yıl içinde açmalıdırlar. Aksi halde alacak hakları zamanaşımına uğrar.

Özen İlkesi

Kişinin Kendisinden dikkat ve özeni göstermemiş olması bu ilkenin temelidir. bu sorumluluk hallerinin öne çıkan biçimleri şu şekildedir;

a. Ev başkanının Sorumluluğu: Ev başkanı bakımını üstlendiği kişilerin başkalarına verdiği zararlardan kusursuz sorumludur.

b. Hayvan İdare edenlerin sorumluluğu; Hayvanın sürekli olarak bakımını üstlene kişinin bu hayvanın verdiği zararlardan kusursuz sorumlu olmasıdır. Sadece hayvanın sahibi değil bakıcısı, ödünç alanı ve emanet alan da kusursuz sorumluluk ilkesine tabidir.

Hayvan başkasının taşınmazı üzerinde zarar verirse, zarara uğrayan kişi hayvanı yakalayabilir ve zararı ödeninceye kadar alıkoyabilir. Kurtuluş kanıtı getirilmesi mümkündür.

c. Bina ve Yapı malikinin sorumluluğu: Bir binanın veya yapı eserinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

EKONOMİHUKUK.COM

İntifa ve oturma hakkı sahipleri de sadece binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan malikle birlikte müteselsil sorumluluğu bulunur. Bu sorumluluk türünde kurtuluş kanıtı getirilmesi mümkün değildir.

Adam çalıştıranın sorumluluğu;Bir kişinin emek ve iş gücünden yararlanarak menfaat elde eden kişinin bu adamı seçmekteki özen ve dikkati göstermek zorundadır. Şartları şu şekildedir;

- İşi yapan kişinin çalıştıranın emir ve talimatı ile hareket etmiş olması şarttır.
- Zarar işin gerektirdiği bir hareketin sonucunda ortaya çıkmış olmalıdır.
- Zarar gören kişi iş ile ilgisi olmayan üçüncü bir kişi olmalıdır.

Adam çalıştıran ancak kurtuluş kanıtı getirmesiyle sorumluluktan kurtulacaktır. Adam çalıştıran, ödediği tazminat için zarar veren çalışana ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir. Adam çalıştıran ve işçi arasında sorumsuzluk anlaşması yapılmasının geçerliliği yoktur.

Zamanaşımı süreleri; haksız fiilin öğrenilmesinden itibaren 2 yıl olayın olduğu tarihten itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi söz konusudur.

Yardımcı Kişilerin Fiilinden Sorumluluk

Adam çalıştırandan farkı, burada zarar gören kişi, işle ilgisi olmayan üçüncü kişi değil aksine sözleşmenin diğer tarafı yani müşteridir. Aynı zamanda Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlulukta çalışan ve çalıştıran arasında bir hizmet ilişkisinin varlığına gerek yoktur. Bu sorumluluk türünde kurtuluş kanıtı yoktur.

Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borçlar

Haklı bir sebep olmaksızın bir başkasının mal varlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.

Şartları;

- Zenginleşme olmalı
- fakirleşme olmalı
- İlliyet bağı
- Haklı bir sebebin olmaması

Bu konuda önemli olan şey aslında nelerin sebepsiz zenginleşme olduğundan çok nelerin sebepsiz zenginleşme sayılmalıdır. Buna göre şu hususlarda sebepsiz zenginleşme davası açılamaz;

- İstihkak davası, taşınır davası, zilyedlik davaları ve vekaletsiz iş görme davalarının açılmasının mümkün olduğu hallerde
- Hukuken geçerli bir sözleşmeye aykırı davranılan hallerde
- Eksik borçların söz konusu olduğu hallerde, sebepsiz sebepsiz zenginleşmeden söz edilmez
- Hukuka ve ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak, açılan davada hakim bir şeyin devlete mal edilmesine karar verebilir.

Sebepsiz Zenginleşmenin Sonuçları

EKONOMİHUKUK.COM

a. Zenginleşen İyi niyetliyse

İade konusu eşya elden çıkmışsa, bu durumda iade konusu eşyanın yerine başka bir değer girmişse Bu yeni şey iadenin konusunu oluşturur.

İade konusu eşya elden çıkmışsa; bu durumda elde ne kalmışsa onun iadesi gerekir. Şayet elde hiç bir şey kalmamışsa o eşyanın piyasa değerinin iade edilmesi gerekir.

b. Zenginleşen Kötü Niyetliyse

Zenginleşen zenginleşmeyi iyi niyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür.

Giderlerin İstenilmesi

Zenginleşen iyi niyetli ise yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunandan isteyebilir.

Zenginleşen iyi niyetli değilse zorunlu giderlerinin ve yaralı giderlerden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer ödenmemesini isteyebilir.

Sebepsiz Zenginleşmede Zamanaşımı

sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak 2 yıl ve her halde zenginleşmesinin gerçekleştiği tarihten başlayarak 10 yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Sebepsiz Zenginleşme Defi

Zenginleşme zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir.

Borçların İfası

İfa, borcun konusu olan edimin taahhüde uygun olarak yerine getirilmesidir. İfa kural olarak borcu son erdirir. Ancak bazen ifa kısmi biçimde de yapılmış olabilir.

A. Kısmi İfa

Borcun tamamı belli ve muaccel ise alacaklı kısmen ifayı reddedebilir. alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz. Eğer borcun bütün halinde ifası gerekiyorsa o zaman kısmi ifa reddedilebilir.

para borçlarında, ana para faiz alacaklarında, faiz fer'i borç olmakla birlikte ayrı bir alacaktır. Bu sebeple faiz ödemesi kısmi ödeme sayılmaz

Kısmi ifadan sonra ifa edilmeyen kısım borçlunun temerrüdü hükümleri uygulanır. Kısmi ifanın reddedilmesinin mümkün olmadığı durumlar;

- Tarafların kısmi ifa konusunda anlaşması ve borçlu kısmi ifaya yetkili kılınmışsa
- Edimin miktar ve niteliği bir defada ifaya imkan vermiyorsa.
- Alacaklının kısmi ifayı reddi hakkın kötüye kullanılması sayılıyorsa
- Borçlu kanunen kısmi ifaya yetkili ise

EKONOMİHUKUK.COM

İfa amacıyla Edim: Borçlu, borç konusu edimin yerin e, alacaklının da olurunu alarak başka bir edimi ifa ederek borcu ödemiş sayılır.

İfa yerine Geçen Edim: Borçlu sözleşme konusu edim yerine başka bir şeyi ifa etme teklifinde ve alacaklı da bunu kabul etmiş olursa söz konusu belirlenen şeyin verilmesiyle borç ifa edilmiş olur. İfa yerine edimde, verilen şeyin asıl edimden farklı değerde olması, borçlu veya alacaklıya bir değer farkı isteme olanağı vermemektedir.

İfa Yeri

Taraflar borcun nerede ifa edileceğine istedikleri şekilde karar verebilirler. Ancak ifa yerini belirlememişlerse yeri kanundaki yedek hükümlere göre tespit edilir. Bunlar;

a. Para Borçlarında İfa Yeri: İfa yeri alacaklının ikametgahı olarak kabul edilir. Alacaklının farklı ikametgahları varsa bu durumda ifa zamanındaki yerleşim yeri esas alınır. Bu kuralın istisnaları; eğer para borcunun bir senede bağlanmış ise , ifa yeri, bu durumda alacaklının değil borçlunun ifa zamanındaki ikametgahı olarak uygulanmak zorundadır.

Alacaklının ödeme zamanındaki yeni yerleşim zamanındaki yeni yerleşim yerinde borçlunun borcunu ifa etmesi önemli derecede güçlük meydana getirecekse, borçlu borcunu alacaklının eski yerleşim yerinde yapabilir.

b. Cins borçlarında İfa: İfa yeri borçlunun ikametgahıdır.

c. Parça Borçlarında İfa Yeri; İfa yeri sözleşmeni kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yer olarak kabul edilir.

İfa Zamanı

Taraflar ifa zamanı belirlememişse borç doğduğu anda muaccel olur. Vadenin yorumlanması,

a. Vade ayın başı, sonu veya ortası şeklinde belirlenmişse; kanun, ayın başından kasıt ayın birinci günü, ayın ortası on beşinci gün, ayın sonu ise o ay kaç çekiyorsa o ayın son günüdür.

b. Vade gün olarak belirlenmişse; süre izleyen günden hesaplanmaya başlanır. tatil günleri süreye dahildir. Vade tatil gününe rastlamışsa vade ilk iş günü mesai saati sonuna kadar uzamış olur.

c. Vade hafta olarak belirlenmişse; kaç hafta sonrası konuşulmuşsa o haftanın aynı güne denk gelen gün vade olarak kabul edilir.

d. Vade ay olarak belirlenmişse; Vade olarak kaç ay sonrası belirlenmişse o ayda aynı güne rastlayan gün vade olarak esas alınır.

e. Vade yarım ay olarak belirlenmişse;yarım aydan kasıt kanuna göre 15 gündür.

Karşılıklı Borç Yükleyen Edimlerde İfa

Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmenin ifası isteminde bulunan tarafın, sözleşmenin koşullarına ve özelliklerine göre daha sonra ifa etme hakkı olmadıkça, kendi borcunu ifa etmiş ya da ifasını önermiş olması gerekir. Bu durum aynı anda ifa olarak tanımlanmaktadır. Eğer aynı anda ifa söz konusu olmasına rağmen taraflardan biri ifadan kaçınıyorsa bu durumda diğer tarafın da ifadan kaçınması bir haktır. Bu hakka ise ödemezlik def'i adı verilmektedir.

Borçların İfa Edilmemesi

1.İmkansızlık

EKONOMİHUKUK.COM

Sadece parça borçlarında söz konusudur. Tarafların arzu etmelerine rağmen borcun konusu olan edimin ifa edilemiyor hale gelmesidir.

a. Sözleşme Öncesinde İmkansızlık

Borcun konusu edimin anlaşmadan önce imkansız olmasıdır. Eğer, borçlu imkansızlıktan haberdar değilse; yapılan sözleşme hukuken geçerli değilidir. En baştan itibaren hukuki sonuç doğurmamıştır. Borçlunun imkansızlıktan haberi varsa, burada da yapılan sözleşme hukuken geçerlilik taşımamaktadır. ancak borçlu imkansızlıktan haberdar olduğu için zararları tazmin etmek zorundadır.

b. Sözleşme Sonrasında İmkansızlık

Sözleşme sonrasında ortaya çıkan imkansızlıkla borç ifa edilemez hale gelmiştir. imkansızlıkta borçlunun kusura yoksa, sözleşme hukuken geçerlidir. borçlunun kusuru bulunmadığı için borç sona erer. Tarafların birbirlerinden aldıklar şeyler varsa kural olarak sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre bunların iadesi gerekir. Borçlunun Kusuru varsa, sözleşme yine geçerlidir.

Bu durumda alacaklı ya ifası mümkün olan edimin ifasını talep edecek ya da imkansızlaşan edim yerine tazminat talep edecektir.

Temerrüd

Borcun ifa zamanında ifa edilmeyerek borca aykırı bir durumun yaratılmasıdır.

a. Alacaklının Temerrüdü: Borçlunun ifayı yapmaya hazır olmasına rağmen alacaklının haklı nedeni olmaksızın ifayı reddetmesidir. Koşulları şu şekildedir;

- Borcun muaccel olması gerekir.
- Edimin ifası mümkün olmalıdır.
- Borçlu ifa teklifinde bulunmuş olmalıdır.
- alacaklı, ifa için gereken hazırlık fiillerini yapmaktan kaçınmış olmalıdır.
- Alacaklı ifa teklifini haklı bir neden olmaksızın kabulden kaçınmış olmalıdır.

Alacaklının Temerrüde Düşmesinin Sonuçları

Alacaklının temerrüde düşmesi sonrasında borçlunun borcu sona ermiş sayılmaz sadece yükü hafiflemektedir. Örneğin; kusuru olmaksızın malda ortaya çıkan hasarlardan sorumlu değildir. Borçlu mahkemeye başvurarak tevdi yeri tayini istemelidir. Borçlu malı mahkemenin belirlediği yere teslim ederek borçtan kurtulur.

borç para borcuysa hakim ödeme yeri belirler ve oraya yapılan ödeme ifanın sonuçlarını doğurur. Tevdi edilemeyecek veya teslim edilecek şeyin bozulacak olması durumunda Borçlu; hakimin izniyle, alacaklıya önceden ihtarda bulunması koşuluyla onu açık arttırma yoluyla sattırıp bedelini tevdi edebilir.

Borçlunun Temerrüdü

Borçlunun, vadesi geldiği ve ifası mümkün olduğu halde borcunu yerine getirmemesidir. Bunun için borçluya ihtar çekilmesi gerekir. Ancak bu kuralın istisnaları vardır;

- Taraflar ifa zamanını birlikte belirlemişlerse

EKONOMİHUKUK.COM

- Taraflar ifa zamanını aralarında birinin belirleyerek diğerine bildirmesi konusunda anlaşmış ve bu kişi ifa zamanını belirleyip diğerine bildirmişse
- İfa zamanı kesin bir vade ise
- haksız fiilde fiilin işlendiği tarihte
- Sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur.

Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları

1. Genel Sonuçlar

a. Aynen İfa: Borcun ifa edilmesi hala mümkünse ve alacaklı için ifa anlam taşımaya devam ediyorsa, alacaklı ifayı talep edebilir. Bunun için borçlunun kusurlu olup olmadığının bir önemi yoktur.

b. Gecikme tazminatı; Alacaklı, ifanın gecikmesi sebebiyle uğradığı zararların tazminini de isteyebilir. Borçlunun kusurlu olması gerekir.

c. Beklenmedik halden sorumluluk; Kural olarak kusursuz imkansızlık hali sözleşme yapıldıktan sonra meydana gelmişse borçlu borcundan kurtulur. Borçluya kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanınmıştır; temerrüte düşmekte kusuru olmadığını veya borcunu zamanında ifa etmiş olsaydı bile beklenmedik halin ifa konusu şeye zarar vereceğini ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.

2. Özel Sonuçlar

Temerrüt faizi; Alacaklının bir miktar paradan bir süre sonra mahrum kalacak olması sebebiyle talep edeceği paradır. Temerrüt faizi talep edilmesi için borçlunun kusurlu davranış olmasına bakılmaz. Kusur ve zarar şartı da aranmaz. Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, belirlenen yıllık faiz oranının %100 fazlasını aşamaz.

Aşkın zararın tazmini; alacaklı borçludan temerrüd faizi alsa dahi bu faiz ortaya çıkan zararını karşılamaya yetmemiş olabilir. Faizi aşan zarar için istenen bedeldir. Borçlunun kusurlu olması ve zarar olması gerekir.

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde özel sonuçlar

Borçlu temerrüde düşünce kanun gereği alacaklının üç seçimlik hakkı ortaya çıkmaktadır. Bu haklar;

- Aynen ifa ve gecikme tazminatı; alacaklı borçludan aynen ifayı isteyebileceği gibi ona ilave olarak müspet zararının tazminini de isteyebilir
- İfadan vazgeçip tazminat talebi; alacaklı artı borçlunun ifada bulunmasını reddederek ortaya çıkan zararlarının tazminini de isteyebilir. Buradaki zarar da niteliği gereği müspet zararın tazminidir.
- Sözleşmeden dönerek tazminat talebi; alacaklı borçluyla arasındaki sözleşmeyi sona erdirerek ortaya çıkan zararların tazminini isteyebilir. Fakat burada istenecek tazminat ilk iki seçeneklerinden farklı olarak menfi zararlarını tazmini niteliğindedir.

Borçlar Hukukunda Düzenlenmiş Sözleşmeler

Bu yazıda inceleyeceğimiz sözleşme türleri “Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri” kısmında düzenlenmiş sözleşmelerden ibarettir. Ele alınacak sözleşmeler;

EKONOMİHUKUK.COM

- İlan suretiyle vaad sözleşmesi
- Genel işlem koşulları
- Cayma akçesi
- Üçüncü kişinin fiilini üstlenme
- üçüncü kişi yararına sözleşme
- Alacağın temliki sözleşmesi
- Borcun nakli sözleşmesi
- Cezai şart sözleşmesi
- şarta bağlı sözleşmeler
- Müteselsil borç sözleşmesi

1.İlan Suretiyle Vaad Sözleşmesi

Bir kimse, bir işin yapılması ya da bir sonucun elde edilmesi karşılığında ödül verileceğini ilan yoluyla kamuya bildirirse ilan yoluyla ödül sözü vermiş olur. Rücu mümkündür; fakat ilanda belirtilen sonucun gerçekleşmemiş olması gerekmektedir. Rücu'da Ödül için gider yapanların masrafları karşılanmalıdır.

2. Genel İşlem Koşulları

Bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Aynı amaçla düzenlene sözleşmelerin metinlerinin özdeş olmaması, bu sözleşmelerin içerdiği hükümlerin, genel işlem koşulu sayılmasını engellemez.

Düzenleyenin anlaşmanın içeriğiyle ilgili gerekli bilgiyi vermiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde genel işlem koşulları yazılmamış kabul edilir. Genel işlem koşulları açık ve anlaşılır değil veya birden çok anlama geliyorsa düzenleyenin aleyhine yorumlanır.

3. Pey (Bağlanma) Akçesi

Bir sözleşmenin yapıldığının teyidi için ödenen bir miktar paradır. Aksine sözleşme veya yerel adet olmadıkça, bağlanma parası, esas alacaktan düşülür. Vazgeçmede pey akçesini veren vazgeçmiş ise pay akçesini geri iade edilmez fakat alan taraf vazgeçmişse bu durumda sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iade edilmesi gerekir.

4. Cayma Akçesi

Pişman olma olasılığın varlığı halinde taraflar sözleşmeden cayma nedeniyle zarar görebilecek olanın bu olası kaybının peşinen karşılanması noktasında anlaşarak bir miktar belirlemesidir.

5. Üçüncü Kişinin Fiilini Üstlenme

Bir kimsenin başka birini sözleşme yapmaya razı edebilmek için sözleşmeyle ilgisi olmayan üçüncü bir kişinin belli bir davranışta bulunacağını taahhüt edebilir yani bir tür garanti verebilir.

6. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme

EKONOMİHUKUK.COM

Nispilik kuralının istisnasıdır. Bu tip sözleşmelerde borç altına giren sözleşmenin tarafları olmasına rağmen bu sözleşmeden doğan haklar sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişi lehine sonuçlar doğurmasıdır. Örnek; sigorta işlemleri.

7. Alacağın Temliki Sözleşmesi

İfa, tahsil, teminat veya bağış gibi amaçlarla yapılabilen alacağın devri sözleşmesi veya mahkeme hükmünden doğabilceği gibi sözleşmeden de doğabilir. kanun veya mahkeme hükmünden doğan türlerde şekil şart aranmazken sözleşmeden doğanlarda "yazılı şekil şartı " vardır. yani bu sözleşme adi yazılı şekilde yapılmadıkça geçerli sayılmaz.

Alacağın temlikinin geçerli olabilmesi için borçlunun bun onay verip vermemesi aranmaz. Aşağıda belirtilen hususlardan doğan alacakların kanunen devri mümkün değildir. Buna göre;

- manevi tazminat alacakları
- Vergi alacağı
- İşçi ücretlerinin 1/4'ünden fazla kısmı
- Hasılat kiracısının kullanım hakkı
- Nafaka alacağı
- Ölünceye kadar bakma sözleşmesinden doğan bakım alacağı
- hasılat kiracısının kullanım hakkı
- Kullanım ödüncünde ödünç konusu malın kullanım hakkı devredilemez.

Alacağın devrinden borçlunun haberi olmayabilir. Çünkü onun onayı aranmamaktadır. İşte bu durumda eğer borçlunun bu devirden haberi yoksa ve bu nedenle de gidip borcu, devir alana değil de devren eski alacaklıya öderse bu durumda iyi niyetli olmasından ötürü borcu sona ermiş olur.

alacağın devrin de o alacağa ilişkin işlemiş faizlerde alacakla birlikte devredilmiş sayılır. Borçlu, eski alacaklıya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri yeni alacaklıya karşı ileri süremeyecektir. Örneğin takas def'i gibi. Ancak herkese karşı ileri sürülebilecek def'ileri ise yeni alacaklıya karşı da ileri sürülebilir.

8. Borcun Nakli

Bir borç ilişkisinde borçlu, borcunu bir başkasına aktarabilir. Ancak burada borç ilişkisinin borçlu tarafı değişmiş olur. Bu naklin geçerli olabilmesi alacaklının devrinden farklı olarak borçlunun bu nakli kabul etmesine bağlıdır.

9. Ceza Koşulu

Taraflar sırf sözleşmeden vazgeçilmesinde diye caydırmak amacıyla sözleşmeye ceza koşulu koyabilirler. Ceza koşulu tazminat değildir.Çünkü kişinin zarar görüp görmediğine bakılmaz.

10. Şarta Bağlı Sözleşmeler

Şart sözcüğü hukukta "ileride gerçekleşmesi şüpheli bir olay" olarak kabul edilmektedir. Şartın bir çok türü bulunmaktadır. Buna göre;

a. Olumlu-Olumsuz Şart: Dil bilgisi açısından yapılan bir ayrımdır. Örneğin Yarın yağmur yağarsa …. gibi olumlu cümlelerle kurulan şartlardır.

EKONOMİHUKUK.COM

b. İradi-Tesadüfi- Karma şart: tarafların iradesine bağlıysa şart iradidir. Örneğin doğa olaylarına bırakılmışsa şart tesadüfidir. her ikisinin de bulunması durumunda karma şart oluşmaktadır.

c. Geciktirici- Bozucu Şart; taraflar sözleşmeyi şarta bağlamışlarsa ve şart gerçekleşmedikçe sözleşme sonuç doğurmamakta ise bu şart, geciktirici şarttır. Bozucu şartta ise sözleşme yapıldığı anda sonuçlarını doğurmaktadır. Ancak şartın gerçekleşmesiyle birlikte sözleme ilişkisi sona ermektedir.

Şu hususların şarta bağlanamayacağını dikkat etmek gerekir;

- Evlenme, evlat edinen, tanıma, soybağının reddi gibi aile hukukuna ilişkin bazı işlemler
- Mirasın reddi veya kabulü gibi miras hukukuna ilişkin bazı hukuki işlemler
- Taşınmazın tescil talebi
- Yenilik doğuran haklar şarta bağlanmaz

11. Müteselsil Borçluluk Sözleşmeleri

Alacaklıya karşı birden çok borçlunun birlikte ve borcun tamamından sorumlu olmalarıdır. Borçlulardan biri kendi payına düşen miktarlardan daha fazla bir ödeme yaptığında alacaklıya halef olur. Bu nedenle payını aşan kısım için diğerlerine rücu edebilir.

Borcu ödeyen borçlu eğer alacaklıya karşı takas def'i gibi kişisel def'ileri var ve bunu ileri sürmeksizin ödeme yapmış olursa, diğerleri kendilerine rücu edildiğinde kişisel def'ilerini kullanılmadığını bahane ederek ödeme yapmaktan kaçınamazlar. fakat zamanaşımı gibi ortak def'iler var ve bunlar ileri sürülmeyip borç ödenmişse, bu durumda diğer borçlular ortak def'ilerin ileri sürülmemesine dayanarak rücu eden borçluya ödeme yapmaktan kaçınabilirler.

Alacaklı borçlulardan birini ibra etmişse diğer borçlular aynı oranda borçtan kurtulmuş olurlar. Alacaklı borçlulardan birinin durumunu diğerlerinin aleyhine iyileştiremez.

Borcu Sona Erdiren Sebepler ve Zamanaşımı

Borcu Sona Erdiren Sebepler

1. İfa

Borçlanılan edimin sözleşmeye uygun bir şekilde yerine getirilmesidir. Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir. Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur.

2. Kusursuz İmkansızlık

Kusursuz imkansızlıkta, borç bu imkansızlık nedeniyle sona ermektedir. Bu nedenle borcu sona erdiren sebeplerden biri de budur.

3. İbra

Bir edimi, yükümlülüğü yerine getirmekten kurtarmak anlamındadır. İbra, borçlunun da kabulünü gerektiren hukuki bir işlemdir. İbra sözleşmesi için şekil şartı aranmamaktadır. Fer'i borcun ibrası asıl borcu ortadan kaldırmaz.

4. Yenileme

Alacaklı ve borçlunun aralarında anlaşarak eski borcu sona erdirip yerine yeni bir borç yaratmalarıdır. Mevcut bir borç için borçlunun bir kambiyo senedi düzenleyip alacaklıya vermiş olması hukuken

EKONOMİHUKUK.COM

yenileme olarak kabul edilmez. Çünkü borç hala aynı para borcudur. Yine cari hesap sözleşmelerinde, sözleşmeye dahil kalemlerin cari hesaba kaydedilmiş olması yenileme olarak kabul edilmez.

5. Birleşme

Alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi de borcu sona erdiren bir sebeptir. Bİr senedin ciro silsilesiyle tekrar borçlunun eline geçmesinin hukukçular tarafından birleşme olarak kabul edilmemektedir. Çünkü söz konusu senedin tekrar tedavüle sürülmesi mümkündür.

6. Takas

İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para ve özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir. şartları;

- Borçların karşılıklı olması
- Borçların benzer olması
- Borçların muaccel olması

Taraflardan birinin takas beyanında bulunması, kural olarak takasın gerçekleşmesi için yapılacak irade açıklaması tek taraflı varması gereken bir irade açıklamasıdır. İstisnaları;

- Tevdi edilmiş bir eşyanın geri verilmesine veya bedeline ilişkin alacaklarda
- haksız yere alınmış veya hileyle alıkonmuş eşyanın geri verilmesine ya da bedeline ilişkin alacaklarda
- Nafaka ve işçi ücretleri gibi borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup doğrudan doğruya alacaklıya verilmesi gereken alacaklarda

Zamanaşımı

Belli bir süre içinde hakkını talep etmeyen kişinin bu hakkı hukuk düzenince artık desteklenmiyorsa , söz konusu sürenin niteliği zamanaşımı süresidir. Zamanaşımına uğrayan borç aslında sona ermiş olmayıp hukuken eksik borç haline gelmiş olur. Yani, kişi hakkını dava ve takip edemez; ancak borçlu buna rağmen ödeme yaparsa bu ödeme geçerli kabul edilir. Zamanaşımı şartları;

- Borcun muaccel olması
- Kanuni sürenin geçmiş olması
- Zamanaşımı süresinin durmamış olması
- Zamanaşımı süresinin kesilmemiş olması

Zamanaşımı süresinin durduran sebepler;

- Evlilik devam ettiği sürece eşlerin birbirinden olan alacaklarında
- Velayet ilişkisi devam ettiği sürece küçüklerin velilerinden olan alacaklarında
- Vesayet ilişkisi devam ettiği sürece vesayet altındakilerin vasilerinden veya devletten olan alacaklarda
- Hizmet ilişkisi devam ettiği sürece borçlunun alacak üzerinde
- İntifa hakkı devam ettiği sürece borçlunun alacak üzerinde

EKONOMİHUKUK.COM

- Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece
- Alacağın Türk mahkemelerinde ileri sürülmesinin mümkün olmadığı süre içinde zamanaşımı süresi durmuş sayılır.

Zamanaşımı süresinin kesilmemiş olması

Kanunda belirtilen bazı hallerin gerçekleşmesi durumunda zamanaşımı süresi yine işlemez. Ancak buna neden olan sebep sona erdiğinde süre kaldığı yerden işlemeye devam etmeyip daha önce hiç süre işlememiş gibi sıfırdan başlar. Kanun hangi hallerde zamanaşımı süresinin kesilmiş sayılacağını düzenlemiştir. Buna göre;

- Borçlu borcu ikrar etmişse
- faiz ödemişse
- Kısmen ifada bulunmuşsa
- Rehin vermişse
- Kefil göstermişse
- Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa
- İcra takibinde bulunmuşsa zamanaşımı kesilmiş olur.

Zamanaşımı Süresi ve Hak Düşürücü Süre Arasındaki Ayırım

- Zamanaşımı bir def'i iken, hak düşürücü süre itirazdır.
- Zamanaşımı taraflar ileri sürmedikçe hakim kendiliğinden dikkate alamazken, hak düşürücü süreyi hakim, taraflar ileri sürmese bile re'sen dikkate alır.
- Zamanaşımına tabi alacak hakları, hakkın zamanaşımına uğraması halinde sona ermez. Eksik borç olarak hak talep edilebilir. Ancak karşı tarafın zamanaşımı def'ini ileri sürmesi ile bu hak karşı tarafça yerine getirilmeye zorlanamaz.
- Hak düşürücü sürede, hakkım belli bir sürede ileri sürülmemesi o hakkın tamamen ortadan kalkması sonucunu doğurur. hak düşürücüsüreye tabi alacaklar sürenin geçmesiyle tamamen ortadan kalktığında eksik borçtan da bahsedilemez.
- Zamanaşımı belli durumlarda kesilebilir veya durabilir. Oysa hak düşürücü sürelerden sürenin kesilmesi veya durması söz konusu değildir.

Zamanaşımı Sonuçları

Her hak zamanaşımına uğramaz. Ayni haklar, kişilik hakları, yenilik doğuran haklar, üyelik hakları ve tespit davaları zamanaşımına uğramaz. Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.

Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilmişse kefile karşıda kesilmiş sayılır. Ancak kefile karşı kesilmişse asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz.

Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hakimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar.

EKONOMİHUKUK.COM

Eksik Borçlar;

- Zamanaşımına uğramış alacaklar
- Kumar ve bahis borçları
- Evlenme tellallığından doğan borçlar
- Ahlaki bir ödevden doğan borçlar

EKONOMİHUKUK.COM